

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
perusopetus@minedu.fi

Lausuntopyyntönnö OKM/13/010/2017

OKM lausuntopyyntö luonnoksesta Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi perusopetuslain väliaikaisesta muuttamisesta - toisen kotimaisen kielen kokeilu

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Kuntaliitolta lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi perusopetuslain väliaikaisesta muuttamisesta. Luonnoksen mukaan mahdollistettaisiin määräaikaiset alueelliset kokeilut kielivalikoiman laajentamiseksi ilman velvoittavaa toisen kotimaisen kielen opiskelua. Esitys toteuttaa pääministeri Sipilän strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden toimeenpanoa. Kärkihänke joka koskee kielen opetusta, on jaettu toisaalta kielten opetuksen varhaistamiseen ja toisaalta alueelliseen kokeiluun eduskunnan hyväksymän ponnien mukaisesti.

Kuntaliitto pitää kokeilua ongelmallisena ja kiinnittää huomiota siihen, että samanaikaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on hankkeita ja kokeiluja, joiden kanssa tämä kokeilu on ristiriitainen. Nyt esitetään aloitettavaksi kokeilu, jossa vähennetään toisen kotimaisen kielen opetusta, vaikka toukuussa 2017 opetus- ja kulttuuriministeriö ilmoitti, että joka neljäs kunta osallistuu opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämään laajaan kokeiluun, joissa vieraan kielen opiskelu alkaa jo ensimmäisellä luokalla tai jo varhaiskasvatuksessa. Samalla kielivalikoimaa monipuolistetaan. Kuntaliitto huomauttaa myös, että ylioppilaskirjoituksia ehdotetaan muutettavaksi siten että toisen kotimaisen kielen kokeiden suorittamismääriä lisättäisiin, jonka tarkoitusta tämä kielikokeilu ei Kuntaliiton näkemyksen mukaan tue.

Hallituksen esityksessä todetaan, että koska kokeilu on määräaikainen ja rajattu koskemaan vain tiettyä ikäluokkaa, sillä ei olisi merkittävää haitallista vaikutusta kielellisten oikeuksien ja toisen kotimaisen kielen osaamisen kannalta. Esityksessä myös lausutaan, että olisi vaikea välttää sellaista tilannetta, että ruotsia tai suomea osaamattomat eivät joutua huonompaan asemaan toisen kotimaisen kielen taitonsa puuttumisen vuoksi. Kuitenkin todetaan myös, että kokeiluun osallistuvia oppilaita ei aseteta perusopetukseen liittyvien olennaisten seikkojen osalta erilaiseen asemaan muihin oppilaisiin verrattuna.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että kokeiluun osallistuvan oppilaan osalta vaikutukset voivat olla merkittäviäkin.

Kuntaliitto pitää kuitenkin perusteltuna, että kokeilu on rajattu sekä ajallisesti että määrällisesti. Kuntaliitto pitää ensiarvoisen tärkeänä, että kielikokeilun seurantatutkimukset analysoidaan tarkasti ja että niiden yhteydessä tarkastellaan mitä yhteiskunnallisia ja henkilökohtaisia vaikutuksia kielikokeiluilla on ollut. Kuntaliitto pitää huolestuttavana, että kokeillaan toisen kotimaisen kielen kustannuksella, sillä Suomella on kaksi kansalliskieltä ja kansalliskielistrategiassa painotetaan yksilön oikeutta oppia maan toista kansalliskieltä.

Hallituksen esityksen mukaan Opetushallitus myöntää luvan opetuksen järjestäjälle osallistua kokeiluun ja kokeilussa tulee noudattaa Opetushallituksen vahvistamaa kokeilusuunnitelmaa. Suunnitelman tulee sisältää riittävät tiedot kokeiluun osallistuvien opetusjärjestelyistä, opetussuunnitelmista, kokeiluun kuuluvan opetuksen järjestämispaikeista ja kokeilun tulosten raportoinnista ja seurannasta. Hallituksen esityksessä todetaan, että kokeilulupia koskeva hakumenettely käynnistettäisiin mahdollisesti jo ennen lain voimaantuloa, jotta kokeiluluvan alainen opetus voidaan käynnistää ensi syksynä 2018 alkavana lukuvuonna.

Kuntaliitto toteaa, että lausuntoa annettaessa kokeilusuunnitelmaa ei vielä ole saatavilla. Kuntaliitto edellyttää, että opetuksen järjestäjällä on mahdollista itse määrittellä opetusjärjestelyt ja rajata kokeilua haluamallaan tavalla ja haluamassaan laajuudessa, jotta opetuksenjärjestäjät myös siten paremmin pystyvät arvioimaan kokeiluun osallistumisesta syntyvät kustannukset.

Kuntaliitto pitää hallituksen esityksessä ilmoitettua aikataulua liian kireänä. Kuntaliiton näkemyksen mukaan opetuksen järjestäjälle ei jää riittävästi aikaa valmistella ja suunnitella opetusjärjestelyjä, arvioida kustannuksia, valmistella opetussuunnitelmia ja tiedottaa huoltajia ja oppilaita, mikäli kokeilu aloitetaan jo lukukauden 2018 alussa.

Hallituksen esityksessä todetaan, että kokeiluun voisi hakea sekä suomen että ruotsinkieliset opetuksen järjestäjät eikä kokeilua rajoiteta vain tietyille alueille tai tietyyn kieleen. Yhdenvertainen mahdollisuus hakeutua kokeiluun tukee kokeilun hyväksyttävyyttä yhdenvertaisuusnäkökulmasta ja takaa kattavamman tiedon saamisen.

Ruotsinkielisissä kouluissa kuitenkin yleisin A1-kieli on suomi ja se alkaa useimmiten kolmannella vuosiluokalla. Tällöin ruotsinkielisillä oppilailla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta osallistua kokeiluun. Kuntaliitto huomauttaa, ettei tällöin hallituksen esityksessä todettu yhdenvertaisuus toteudu.

Opetus- ja kulttuuriministeriön luonnoksessa hallituksen esitykseen on kirjattu, että opetuksen järjestäjän tulee varmistua siitä, että oppilas ja hänen huoltajansa tai muut lailliset edustajansa ovat tietoisia voimassa olevan lainsäädännön mukaisista kielitaitovaatimuksista, esimerkiksi molempien kotimaisten kielten osaamisen merkityksestä jatko-opintojen ja virkaan valituksi tulemisen kannalta.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan tämä vastuu ei voi olla opetuksen järjestäjällä. Kuntaliitto edellyttää, että valtiovalta laatii perusteellisen ja selkeän tietopaketin opetuksen järjestäjän käyttöön siitä, mitä kokeiluun osallistuminen tarkoittaa ja millaisia vaikutuksia sillä voi olla opiskelijan tulevaisuuden opintojen ja työllistymisen kannalta. Näin varmistetaan, että oppilaat ja huoltajat saavat tasavertaisesti saman tiedon ja pystyvät arvioimaan mahdollisen osallistumisensa.

Kokeilusta syntyviä kustannuksia opetuksenjärjestäjälle ei hallituksen esityksessä ole varsinaisesti arvioitu. Esitysluonnoksessa mainitaan, että riippuen opetuksen järjestäjän jo olemassa olevan kielivalikoiman laajuudesta, kokeiluun osallistuvien opetuksen järjestäjien kustannukset saattavat hieman kasvaa. Kokeiluun osallistuminen on opetuksen järjestäjälle vapaaehtoista.

Kokeiluun osallistumisen vapaaehtoisuus on Kuntaliiton mukaan tärkeä. Koska kokeiluun osallistuminen on oppilaille vapaaehtoista, on Kuntaliiton näkemyksen mukaan todennäköistä, että kokeiluun osallistuvan opetuksen järjestäjän on tarjottava sekä toisen kotimaisen kielen opetusta, että kokeiluun osallistuvan kielivalikoiman mukaista kielenopetusta. Käytännön toteuttamisesta täten aiheutuu opetuksen järjestäjälle kustannuksia. Hallituksen esityksessä todetaan, että kokeiluun osallistuvan oppilaan koulun vaihto on mahdollista, jolloin uusi koulu vaihtuu lähikouluksi ja oppilaan kaikki oikeudet säilyisivät. Kuntaliiton arvion mukaan lisäkustannuksia saattaa syntyä, mikäli kokeiluun osallistuvan oppilaan lähikoulua vaihdetaan kokeilun vuoksi.

Kuntaliitto edellyttää, että opetuksen järjestäjälle korvataan nämä lisäkustannukset täysimääräisesti.

Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että oppilaan mahdollisuutta aloittaa toisen kotimaisen kielen opinnot toisella asteella tai korkea-asteella ei voida kaikissa tilanteissa taata. Kuitenkin toisen kotimaisen kielen taitaminen on yhteiskunnassamme tärkeä osa yleissivistystä. Esityksessä todetaan, että opetus- ja kulttuuriministeriö turvaa riittävät resurssit, jotta kokeiluun osallistuneille heidän suorittaessa korkeakouluopintoja, opiskelijalla on mahdollista saavuttaa korkeakoulututkintoon sisältyvä riittävä kielitaito ja kelpoisuus hakea valtion virkoihin.

Kuntaliitto toteaa, että hallituksen esityksestä ei selviä mitkä opetus- ja kulttuuriministeriön taatut resurssit ovat ja miten voidaan varmistaa, että ne kohden-

tuvat kokeiluun osallistuvan oppilaan siirtyessä korkeakouluopintoihin. Kuntaliitto pitää myös kyseenalaisena, että resursseja kohdistetaan ainoastaan korkeakouluopintoja suorittaviin opiskelijoihin.

Kuntaliitto esittää, että resurssit taataan jo toisen asteen koulutukselle, jotta oppilas voi halutessaan aloittaa toisen kotimaisen kielen opiskelun jo heti peruskoulun ja kokeilun päätyttyä.

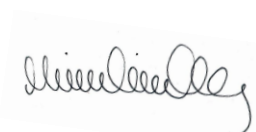
Kokeilun hallituksen esityksessä todetaan, että toisen kotimaisen kielen taidon puuttuminen saattaisi tulevaisuudessa haitata viransaantia tai muutoin aiheuttaa sellaisia tilanteita joissa ruotsia osaamattomat joutuvat muita huonompaan asemaan. Esityksessä todetaan myös, että tulee selvittää miten kokeiluun osallistuminen vaikuttaa oppilaiden yhdenvertaisuuteen ja sivistyksellisiin oikeuksiin sekä vaikutukset kielellisiin oikeuksiin. Hallituksen esityksessä todetaan, että olisi suotavaa, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Kuntaliitto pitää perusteltuna, että hallituksen esitys perusopetuslain väliaikaisesta muuttamisesta käsitellään perustuslakivaliokunnassa.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, opetus ja kulttuuri

Minna Lindberg
erityisasiantuntija

Lausunnon keskeinen sisältö

Kuntaliitto pitää kokeilua ongelmallisena ja kiinnittää huomiota siihen, että samanaikaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on hankkeita ja kokeiluja, joiden kanssa tämä kokeilu on ristiriitainen.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että kokeiluun osallistuvan oppilaan osalta vaikutukset voivat olla merkittäviäkin.

Kuntaliitto pitää kuitenkin perusteltuna, että kokeilu on rajattu sekä ajallisesti että määrällisesti. Kuntaliitto pitää ensiarvoisen tärkeänä, että kielikokeilun seuranta- ja tutkimukset analysoidaan tarkasti ja että niiden yhteydessä tarkastellaan mitä yhteiskunnallisia ja henkilökohtaisia vaikutuksia kielikokeiluilla on ollut. Kuntaliitto pitää huolestuttavana, että kokeillaan toisen kotimaisen kielen kustannuksella, sillä Suomessa on kaksi kansalliskieltä ja kansalliskielistrategiassa painotetaan yksilön oikeutta oppia maan toista kansalliskieltä.

Kuntaliitto edellyttää, että opetuksen järjestäjän on mahdollista itse määritellä opetusjärjestelyt ja rajata kokeilua haluamallaan tavalla ja haluamassaan laajuudessa, jotta opetuksen järjestäjät myös siten paremmin pystyvät arvioimaan kokeiluun osallistumisesta syntyvät kustannukset.

Kuntaliitto pitää hallituksen esityksessä ilmoitettua aikataulua liian kireänä. Kuntaliiton näkemyksen mukaan opetuksen järjestäjälle ei jää riittävästi aikaa valmistella ja suunnitella opetusjärjestelyjä, arvioida kustannuksia, valmistella opetussuunnitelmia ja tiedottaa huoltajia ja oppilaita, mikäli kokeilu aloitetaan jo lukukauden 2018 alussa.

Ruotsinkielisissä kouluissa kuitenkin yleisin A1-kieli on suomi ja se alkaa useimmiten kolmannella vuosiluokalla. Tällöin ruotsinkielisillä oppilailta ei ole tosiasiallista mahdollisuutta osallistua kokeiluun. Kuntaliitto huomauttaa, ettei tällöin hallituksen esityksessä todettu yhdenvertaisuus toteudu.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan vastuu tiedottamisesta ei voi olla opetuksen järjestäjällä. Kuntaliitto edellyttää, että valtiovalta laatii perusteellisen ja selkeän tietopaketin opetuksen järjestäjän käyttöön siitä, mitä kokeiluun osallistuminen tarkoittaa ja millaisia vaikutuksia sillä voi olla opiskelijan tulevaisuuden opintojen ja työllistymisen kannalta.

Kuntaliitto edellyttää, että opetuksen järjestäjälle korvataan kaikki kokeilusta aiheutuneet lisäkustannukset täysimääräisesti.

Kuntaliitto esittää, että opetus- ja kulttuuriministeriö takaa resurssit jo toisen asteen koulutukselle, jotta oppilas voi halutessaan aloittaa toisen kotimaisen kielen opiskelun jo heti peruskoulun ja kokeilun päätyttyä, eikä ainoastaan korkeakouluopintoja aloittavalle opiskelijalle.

Kuntaliitto pitää perusteltuna, että hallituksen esitys perusopetuslain väliaikaisesta muuttamisesta käsitellään perustuslakivaliokunnassa.